

Lahti

Merkityksellistä elämää

Lahden kaupungin
hyvinvointisuunnitelma
2026–2029

Sisällys

1. Johdanto 3

2. Lahtelaisten hyvinvoinnin tilannekuva 5

3. Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet ja keskeiset hyvinvointitavoitteet 10

3.1. Painopistealueiden määrittely 10

3.2. Keskeiset hyvinvointitavoitteet 2026–2029 11

4. Tavoite- ja toimenpidetaulukot 12

4.1. Elinvoimaista kasvua 13

4.2. Hyvinvointia 18

4.3. Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista 25

5. Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja raportointi 29

6. Hyvinvointisuunnitelman laadinnan vastuutahot 30

7. Hyvinvointisuunnitelman hyväksyminen 31

8. Lähteet 32

1 – Johdanto

Hyvinvointisuunnitelman tarkoitus ja tavoite

Hyvinvointisuunnitelman avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kaupungissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä (HYTE-työ). Hyvinvointisuunnitelma tiivistää eri palvelualueiden hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet yhteen asiakirjaan. Lahdessa HYTE-työtä toteutetaan kokonaisvaltaisesti ja monialaisesti koko kaupunkiorganisaatiossa sekä alueellisissa verkostoissa. Työtä tehdään yhteistyössä järjestöjen, oppilaitosten ja yritysten kanssa.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on edistää arkea, jossa

- työllisyys ja koulutusmahdollisuudet paranevat, osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat
- mielen hyvinvointi, päihteettömyys ja terveelliset elintavat vahvistuvat
- arjen turvallisuus vahvistuu

HYTE-työn perustana on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Parantamalla palvelujen saavutettavuutta, lisäämällä tietoisuutta hyvinvoinnin osa-alueista ja vahvistamalla asukkaiden osallisuutta edistetään kaikkien mahdollisuuksia hyvään elämään. Hyvinvoinnin edistäminen on samalla investointi Lahden tulevaisuuteen: kun asukkaat voivat hyvin, vahvistuvat myös kaupungin yhteisöllisyys, kestävä kehitys ja elinvoima. HYTE-työllä edistetään laajasti kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista (kuva 1).

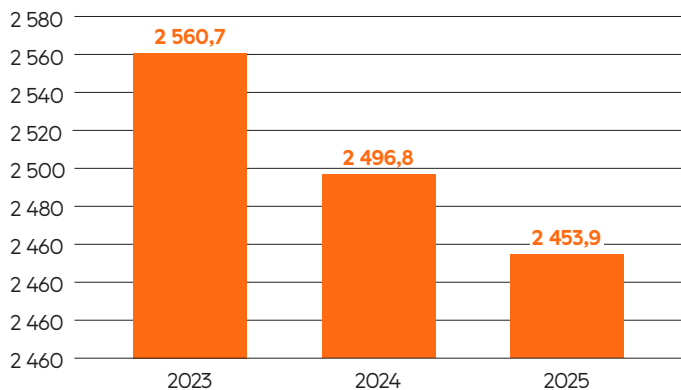
Kuva 1. Kestävän kehityksen tavoitteet hyvinvointisuunnitelmassa. Suomen YK-liitto (SDG-Sustainable Development Goals)

HYTE-kerroin kannustaa kuntia hyvinvointityöhön

HYTE-kerroin on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää. Sen tarkoituksena on korvata hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä aiheuttavia kustannuksia ja kannustaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta § 15).

Kerroin perustuu valtakunnallisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen indikaattoreihin sekä kuntien tekemiin toimenpiteisiin. Se tekee hyvinvointityön vaikutukset näkyviksi myös taloudellisesta näkökulmasta: mitä systemaattisempaa ja vaikuttavampaa hyvinvoinnin edistäminen on, sitä myönteisemmin se vaikuttaa kunnan saamaan valtionosuuteen. Kuvassa 2 esitetään HYTE-kertoimen perusteella kaupungille myönnetyn valtionosuuden euromääräinen kehitys vuosina 2023–2025.

Kuva 2. HYTE-kerroin Lahti (1 000 euroa).

Lähde: © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2026

Hyvinvointisuunnitelmatyö on lakisääteistä

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla (kuntalaki 1 §).

Kunnassa on valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus, jossa raportoidaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §). Lahdessa hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus laaditaan erillisinä asiakirjoina:

- hyvinvointisuunnitelma valtuustokauden alkupuolella, kaupungin strategian valmistuttua
- hyvinvointikertomus valtuustokauden lopussa

2 – Lahtelaisten hyvinvoinnin tilannekuva

Ilon aiheita Lahdessa

- Iso osa lahtelaisista voi hyvin
- Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuuritarjonta
- Edistyksellinen nuorisotyö
- Vilkas tapahtumatoiminta
- Asukkaiden monipuoliset osallistumismahdollisuudet
- Kasvat kouluttautumismahdollisuudet
- Aktiivinen järjestötoiminta sekä järjestö- ja yhdistysyhteistyö
- Luonnonläheisyys ja luonnossa liikkumismahdollisuudet

Lahtelaisten hyvinvoinnissa on tällä hetkellä paljon hyvää, ja moni arjen asia tukee kaupunkilaisten jaksamista ja hyvinvointia. Iso osa lahtelaisista voi hyvin. Suurin osa asukkaista kokee arjessaan turvaa ja osallisuutta ympäröivään yhteiskuntaan.

Liikunnan olosuhteisiin panostetaan (mm. vesiliikuntakeskus). Lahden kaupungin laaja matalan kynnyksen monipuolinen liikunta- ja kulttuuritarjonta tarjoaa niin aktiivisesti liikkuville asukkaille, kulttuurista nauttiville kuin uutta kokeileville asukkaille mahdollisuuksia monipuoliseen harrastamiseen ja itsensä kehittämiseen. Edistyksellinen nuorisotyö näkyy kaupungissa nuorten kasvun ja hyvinvoinnin tukemisena. Kasvava yliopistokaupunki tarjoaa kouluttautumismahdollisuuksia ja innostaa opintojen pariin.

Vilkas tapahtumatoiminta tuo kaupunginosiin elämää ja tuo ihmisiä yhteen. Monipuoliset osallistumismahdollisuudet mahdollistavat asukkaille monia erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja. Kaupungissa toimii myös vahva ja energinen järjestökenttä, jonka kanssa tehtävä tiivis yhteistyö mahdollistaa monia hyvinvointia edistäviä ratkaisuja eri ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville.

Helposti saavutettavat luontoliikuntamahdollisuudet tarjoavat kaupunkilaisille tärkeitä keinoja palautumiseen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Luonnonläheisyys on lahtelaisille merkittävä voimavara. Lähellä sijaitsevat ulkoilualueet, monipuoliset ulkoilureitit ja järvimaisemat tarjoavat helpon tavan palautua, liikkua ja nauttia.

Lahtelaisten hyvinvoinnin vahvuudet näkyvät jo nyt monella tasolla, mutta suuntana on tulevaisuuteen katsova kehittäminen. Hyvinvointia on tarkoitus vahvistaa entisestään tulevien vuosien aikana, jossa myös tulevaisuuden investoinneilla on tärkeä rooli.

Hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita

- Muutos parempaan suuntaan
- Muutos huonompaan suuntaan
- Tilanne ennallaan tai muutos yksi prosenttiyksikköä tai alle

Muutosta verrataan edellisen vuoden lopun tilanteeseen tai edelliseen mittauskertaan.

Kaikista indikaattoreista ei ole vertailutietoa edellisiltä vuosilta.

Työhön ja koulutukseen kiinnittyminen

Työttömät, % työvoimasta 12/2025

17,9 % ●

Koko maa 13,0 %

Koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.) v. 2024

10,8 % ●

Koko maa 8,1 %

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.) v. 2024

4,3 % ●

Koko maa 2,4 %

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.) v. 2024

6,3 % ●

Koko maa 5,8 %

Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % v. 2025

4.–5. lk

83 %

Koko maa 85 %

8.–9. lk

78 %

Koko maa 80 %

Lukio

87 %

Koko maa 87 %

Ammatillinen oppilaitos

68%

Koko maa 71 %

OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % v. 2024 (Päijät-Hämeen hyvinvointialue, HVA)

20–64-vuotiaat

12,2 % ●

Koko maa 10,8 %

65 vuotta täyttäneet

6,3 % ●

Koko maa 8,2 %

75 vuotta täyttäneet

6,3 % ●

Koko maa 9,5 %

Hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita

- Muutos parempaan suuntaan
- Muutos huonompaan suuntaan
- Tilanne ennallaan tai muutos yksi prosenttiyksikköä tai alle

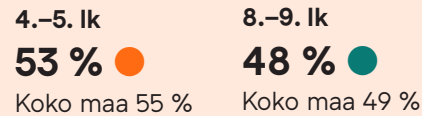
Muutosta verrataan edellisen vuoden lopun tilanteeseen tai edelliseen mittauskertaan.

Kaikista indikaattoreista ei ole vertailutietoa edellisiltä vuosilta.

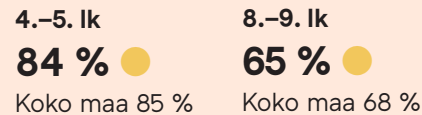
Hyvinvointi

MIELEN HYVINVOINTI

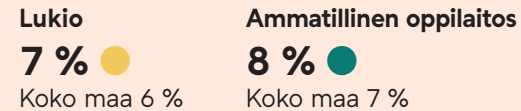
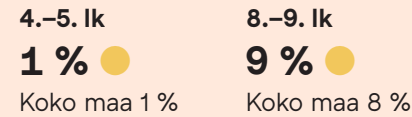
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % v. 2025

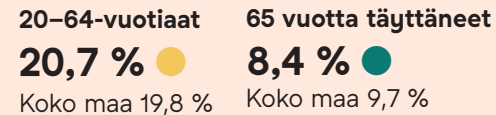
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % v. 2025

Ei yhtään hyvää ystävää, % 4.–5.lk v. 2025 / Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.–9.lk, AOL ja lukio v. 2025

Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, % v. 2024 (HVA)

Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus, % v. 2024 (HVA)

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, % v. 2024 (HVA)

Hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita

- Muutos parempaan suuntaan
- Muutos huonompaan suuntaan
- Tilanne ennallaan tai muutos yksi prosenttiyksikköä tai alle

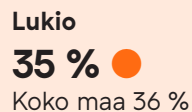
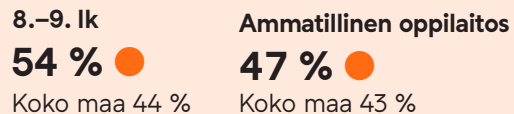
Muutosta verrataan edellisen vuoden lopun tilanteeseen tai edelliseen mittauskertaan.

Kaikista indikaattoreista ei ole vertailutietoa edellisiltä vuosilta.

Hyvinvointi

TERVEELLISET ELINTAVAT

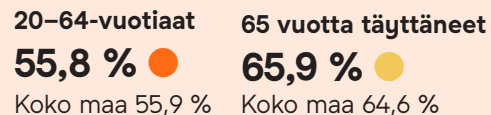
Ei syö koululounasta päivittäin, % 2025

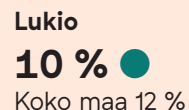
Kokee terveydentilansa keskinortaiseksi tai huonoksi, % v. 2025

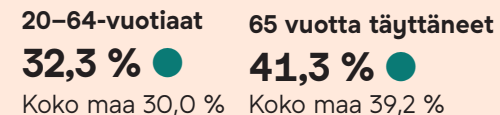
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, % v. 2024 (HVA)

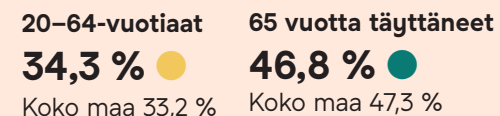
Tosi humalassa kerran kuukaudessa, % v. 2025

Useita kertoja päivässä kasviksia sekä hedelmiä ja marjoja syövien osuus, % v. 2024 (HVA)

Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus, % 2024 (HVA)

Suunnitelmakaudella otetaan käyttöön liikkuvan koulun liikkumisen edistämistä kuvaavat indeksit.

Hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita

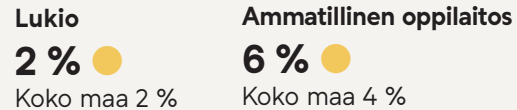
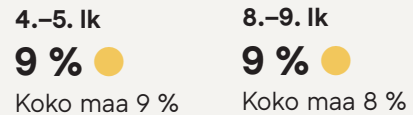
- Muutos parempaan suuntaan
- Muutos huonompaan suuntaan
- Tilanne ennallaan tai muutos yksi prosenttiyksikköä tai alle

Muutosta verrataan edellisen vuoden lopun tilanteeseen tai edelliseen mittauskertaan.

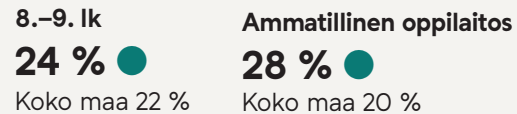
Kaikista indikaattoreista ei ole vertailutietoa edellisiltä vuosilta.

Arjen turvallisuus

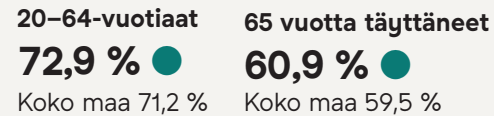
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % v. 2025

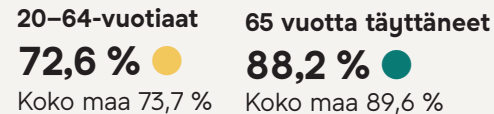
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua vuoden aikana, % v. 2025

Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus, % v. 2024 (HVA)

Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä, % v. 2024 (HVA)

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä v. 2024 HYTE-ind.

335,6

Koko maa 326,8

3 – Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet ja keskeiset hyvinvointitavoitteet

3.1. Painopistealueiden määrittely

Hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 painopistealueiden määrittely perustuu seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

1 – Lahden kaupungin strategia "Lahti 2035 – Tehty kestäväksi"

- Elinvoimaista kasvua
- Merkityksellistä elämää
- Rohkeaa uudistumista

2 – Hyvinvoinnin ja kasvun Lahti 2030 -valtuustopimus ja kärkihjelmat 2025–2029

Vuonna 2030 Lahti on edelläkävijä sekä innostava ja kiinnostava kaupunki. Olemme kestävä kasvun ympäristökaupunki, uuden ajan yliopistokaupunki sekä hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki.

3 – Päijät-Hämeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet (hyte-kärjet) ja Päijät-Hämeen alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2025–2029

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhdyspinta-neuvottelukunta on hyväksynyt alueellisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkien (osallisuus ja yhteisöllisyys, mielen hyvinvointi, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat) säilyttämisestä ennallaan vuoteen 2034 asti.

4 – Lahden kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024

5 – Alueelliset ohjelmat: Luontoaskel terveyteen ja Liikkuva Päijät-Häme 2030

Luontoaskel terveyteen

Luontoaskel terveyteen -ohjelma 2022–2032 on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen, Lahden kaupungin sekä Lahden Yliopistokampuksen yhteinen ohjelma, joka yhdistää alueen ilmasto-, luonto- ja terveystavoitteita. Ohjelmassa on viisi tavoitetta sekä neljä läpileikkaavaa tehtäväkokonaisuutta:

- ravitsemuksen muuttaminen terveellisemmäksi ja kestävämmäksi
- liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen
- asuinympäristön terveellisyyden ja kestävyuden parantaminen
- monipuolisen luontoyhteyden edistäminen

Liikkuva Päijät-Häme 2030

Liikkuva Päijät-Häme -ohjelma edistää kokonaisvaltaisesti hyvinvointia ja terveyttä sekä vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Ohjelman tavoitteena on lisätä päijäthämäläisten fyysistä aktiivisuutta ja vähentää paikallaanoloa. Päämääränä on, että arki on liikunnallista ja yhä useampi noudattaa liikkumissuosituksia. Ohjelma painottaa varhaista puuttumista, aktivoi vähän liikkuvia ja tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden harrastaa.

3.2. Keskeiset hyvinvointitavoitteet 2026–2029

TYÖTÄ, KOULUTUSTA, OSALLISUUTTA JA YHTEISÖLLISYYTTÄ

Elinvoimaista kasvua

- **Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut**
 - työllisyystilanne paranee
 - koulutuksen ulkopuolelle jääneitä on vähemmän
- **Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet**
 - toimeentulon haasteet vähenevät
- **Osallisuus on vahvistunut**
 - asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen lisääntyy

MIELEN HYVINVOINTIA, PÄIHTEETTÖMYYTTÄ JA TERVEELLISIÄ ELINTAPOJA

Hyvinvointia

- **Psyykkinen kuormitus on vähentynyt**
 - jaksaminen ja osallisuus arjessa lisääntyy
- **Elämään tyytyväisyys on lisääntynyt ja yksinäisyys vähentynyt**
 - hyvinvointi vahvistuu mm. kulttuurin, liikunnan, elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden kautta
- **Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet**
 - asukkaat liikkuvat enemmän
 - päihteiden käyttö vähenee
 - terveydentilan kokemus paranee

ARJEN TURVALLISUUTTA

Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista

- **Arjen turvallisuus on vahvistunut myös digitaalisissa ympäristöissä**
 - kokemus arjen turvallisuudesta lisääntyy
- **Apua saa silloin, kun sitä tarvitsee**
 - yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa vahvistetaan arjen turvallisuutta
- **Muuttuviin olosuhteisiin varautuminen on vahvistunut**
 - asukkailla on mahdollisuus kehittää omaa asuinympäristöään muuttuvissa olosuhteissa

Luvun 4 taulukoissa keskeisiä hyvinvointitavoitteita on konkretisoitu alatavoittein sekä määritelty toimenpiteet ja arviointimittarit.

4 – Tavoite- ja toimenpidetaulukot

4.1. Elinvoimaista kasvua

Tavoite: Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Työhön kiinnittyminen vahvistuu ja työttömyys laskee	<ul style="list-style-type: none">Tarjotaan aktiivisesti työtä työssäkäyntialueella ja sen ulkopuolella. Yksilöityjen työtarjousten tekeminen osaamisperusteisesti laajemmalla työnhakualueellaTuetaan asiakkaan työllistymistä yrittäjänä työttömyyden vähentämiseksi ja tehdään vahvaa yhteistyötä LADECin ja muiden yrittäjätoimijoiden kanssaYhteistyökäytäntöjen vahvistaminen alueen koulutuksen järjestäjien kanssa valmistuvien opiskelijoiden työhön siirtymän varmistamiseksiEhkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä ja vahvistetaan heidän paluutansa työmarkkinoille. Hyödynnetään kolmannen sektorin työ- ja työllistämisen sekä osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia ja TOTTA-hankkeen oppeja sekä käytänteitä yhdessä hyvinvointialueen kanssa tehtävässä työkyvyntuen palvelumallissa	<ul style="list-style-type: none"><u>Työttömät, % työvoimasta</u><u>Työtarjousten määrä</u>Yrittäjyyuskoulutukseen osallistuneet (mukaan lukien verkkokurssit)Myönnetyt starttirahat<u>Koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.)</u><u>Pitkäaikaistyöttömät, %</u>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.)Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-ind.)
Kotoutuja integroituu työelämään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa	<ul style="list-style-type: none">Laajennetaan yhteiskuntaorientaatiota alkuvaiheen asettautumispalveluna sekä kehitetään kotoutumiskoulutusta vastaamaan asiakastarpeisiin yksilöllisemmin ja nopeammin. Hyödynnetään International Work Lahti -hankkeen (IWL-hankkeen) oppeja ja käytänteitä muussa vieraskielisten työllistämisessä.	<ul style="list-style-type: none"><u>Ulkomaalaisten työttömyys, %</u>Yhteiskuntaorientaatioon osallistuneet lisääntyneet 20% vuodesta 2025

4.1. Elinvoimaista kasvua

Tavoite: Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Koulutukseen kiinnittyminen vahvistuu vuoteen 2025 verrattuna ja jokaisella nuorella on peruskoulun jälkeen jatkopolku	<ul style="list-style-type: none">Poissaoloihin puuttumisen toimintamallin noudattaminen jokaisessa yksikössä (perusopetus, lukio)Kontaktoidaan oppivelvollisuus- ja nuorisolakien mukaisesti ilmoitetut nuoret (nuorisopalvelut)Edistetään ja vahvistetaan monialaista yhteistyötä jatkopolkujen tarjoamiseksi nuorille (koulu/oppilaitos, nuorisopalvelut, sosiaali- ja terveydenhuolto, työllisyyspalvelut, 3. sektori)	<ul style="list-style-type: none">Poissaolot yhteensäEtsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten (% yhteydenottopyynnöistä) osuuden kasvu vuodesta 2025 (PAR-järjestelmä)Peruskoulusta tulleiden vastuuilmoitusten määrä, joista koulutukseen siirtyneet (Dynamics)Koulutustasomittain
Ohjaamotoiminta laajentuu ja vahvistuu	<ul style="list-style-type: none">Ohjaamon toimintaa sekä yhteistyöverkostoa laajennetaan ja vakiinnutetaan (asiakasmäärä kasvaa 15% vuoden 2025 asiakasmäärästä). Toiminta profiloituu ennaltaehkäiseväksi matalan kynnyksen palveluksi (työllisyyspalvelut)	<ul style="list-style-type: none">Nuorisotyöttömät, %Ohjaamon toimintaan osallistuvien määrä (kpl)
IWL-hankkeen hyvien käytäntöjen jalkauttaminen työllisyyspalvelujen maahanmuutto- ja kotoutumispalvelujen toimintaan	<ul style="list-style-type: none">Monikieliset ohjaus- ja neuvontapalvelut ja oppilaitosyhteistyöAvustuksin tuetaan suomen kielen kehittymistä edistävää järjestötyötä (esim. Luetaan yhdessä)Newcomers' Guide sisällön kehitystyö (IHL)	<ul style="list-style-type: none">Asiakasmäärä International House Lahden (IHL) ohjaus ja neuvontapalveluissaLahti.fi ja Newcomers' Guiden vierailijamäärät

4.1. Elinvoimaista kasvua

Tavoite: Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Pitkäaikaisasunnottomien lukumäärä vähentyy vuoteen 2025 verrattuna	<ul style="list-style-type: none"> Osana Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen -Lahdessa 2025–27 yhteishanketta laaditaan hyvinvointialueen (HVA) kanssa suunnitelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Kehitetään asunnottomuuden laskentaan liittyviä toimintakäytänteitä niin, että asunnottomien määrästä saadaan vuosittain tarkempi kuva. 	<ul style="list-style-type: none"> Pitkäaikaisasunnottomien määrä
Lahdessa on hyvä asua ikääntyneenä	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneiden asumisen ohjelman laatiminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa: <ul style="list-style-type: none"> Ympäri vuorokautisen ja yhteisöllisen asumisen tavoitelukujen määrittely ja askelmerkit Varautumiseen kannustaminen Esteettömyyden edistäminen asuinrakennuksissa Ikäystävällisten suunnitteluratkaisujen minimitason turvaaminen kaupunkiympäristön suunnittelussa Vammaisneuvosto seuraa esteettömyyssuunnitelman toteutumista. 	<ul style="list-style-type: none"> Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus, % <u>20–64-vuotiaista, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneistä</u> (hyvinvointialuetasoinen mittari, HVA) <u>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä</u> (HYTE-ind.)
Opiskelija-asuntojen määrä kasvaa vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none"> Edistetään opiskelija-asuntojen valmistumista tonttipolitiikalla, vaikuttamalla valtion tukipolitiikkaan, etsimällä vaihtoehtoisia rahoitusmalleja asuntorakentamiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija-asuntoja on tarjolla 15 %:lle korkeakouluopiskelijoista vuonna 2029
Paikallisten yritysten toimintaedellytykset ja yrityspalveluiden, kuten yritysten perustamisneuvonnan, saavutettavuus paranevat	<ul style="list-style-type: none"> Maksuttomien ja saavutettavien yritysneuvontapalveluiden vahvistaminen vieraskieliset huomioiden. (Ladec yhteistyössä IHL) International Work Lahti –hankkeen mallintama maahanmuuttajataustaisten yrittäjien start-up palvelua ajetaan sisään vakituisiin toimintoihin. (IHL) 	<ul style="list-style-type: none"> Perustettujen yritysten määrä vuodessa Taustaltaan vieraskielisten perustamien uusien yritysten lukumäärä Yritysten määrä Ladecin palveluissa kasvaa

4.1. Elinvoimaista kasvua

Tavoite: Osallisuus on vahvistunut

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen lisääntyy vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none"> Tehdään yhteistyötä 3. sektorin, yritysten ja oppilaitosten kanssa asukkaiden osallistumismahdollisuuksien lisäämiseksi Omalahiti -osallistumissivusto kehitetään saavutettavaksi, vuorovaikutteiseksi ja monikieliseksi digiosallistumisen alustaksi Uusien osallisuusmenetelmien käyttöönotto huomioiden eri väestöryhmät esim. ikäopastoinnin aloittaminen Wellamo-opistossa Kaupungin yksiköt suunnittelevat osallisuustoimintaa vuosittain ja toteuttavat ne suunnitelmien mukaisesti 	<ul style="list-style-type: none"> Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA) Osallisuus palveluiden suunnitteluun (TEA-viisari) Asukas- ja osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistuneet Omalahiti.fi -osallisuussivuston rekisteröityneiden ja kävijöiden määrät sekä alustaa käyttävien kaupungin yksiköiden määrä
Vieraskielisten osallistuminen vahvistuu	<ul style="list-style-type: none"> Tukipalveluiden moni- ja selkokieline tarjonta mukaan lukien maahanmuuton alkupalvelut Lisätään IHL:n, korkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja kaupungin eri yksilöiden välistä yhteistyötä vieraskielisten ja heidän perheidensä kohtaamisessa Vieraskielisille suunnatut tapahtumat ja tilaisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> Alpo-rekisteri
Asukkaiden lukutaito vahvistuu	<ul style="list-style-type: none"> Kirjastolle laaditaan lukutaitosuunnitelma kaikenikäisten lukutaidon kehittymisen tueksi. Kirjasto tavoittaa myös uusia kohderyhmiä suunnitelmallaan. 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjaston lukutaitoa tukevat tapahtumat ja jalkautumiset kirjaston ulkopuolelle sekä näiden kävijämäärät Pop up -kirjastossa kontaktoidut asiakasmäärät sekä tehtyjen kirjastokorttien määrä
Kaupunki mahdollistaa tapahtumien järjestämistä	<ul style="list-style-type: none"> Kaupunki tarjoaa lainattavia tapahtumatavaroita Palvelutorin kautta Tehostetaan tapahtumaviestintää Hyödynnetään kumppanuuspöytien ja osallistuvan budjetoinnin (osbu) ideoiden tuottamia tapahtumaideoita Kehitetään tapahtumien vapaaehtoispankkia (tapahtuma- ja kulttuuripalvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> Tapahtumatavaroiden lainojen määrä Tapahtumajärjestäjälle -verkkosivujen kävijämäärä Vapaaehtoisten määrä vapaaehtoispankissa

4.1. Elinvoimaista kasvua

Tavoite: Osallisuus on vahvistunut

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
<p>Lasten ja nuorten kokemus kuulumisesta ryhmään/yhteisöön vahvistuu vuoden 2025 tasosta</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vahvistetaan eri toimenpitein lasten ja nuorten kokemusta kuulumisesta ryhmään/yhteisöön kouluissa, varhaiskasvatuksessa, nuorisopalveluissa ja oppilaitoksissa <ul style="list-style-type: none"> Valssi-arvioinnin tulosten hyödyntäminen varhaiskasvatuksen kehittämistyössä Lasten osallisuus arvioinnissa, Seikkaillen Päijät-Hämeessä -pelin käyttöön ottaminen varhaiskasvatuksessa Varhaiskasvatuksen henkilöstön dialogi- ja skidialogiosaamisen vahvistaminen Seudullisen-arvioinnin tulosten hyödyntäminen kehittämistyössä perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa Nuorten toiveiden mukaisen toiminnan edistäminen asuinalueilla (nuorisopalvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> Toteutuneet koulutukset ja niihin osallistuneiden henkilöstön määrä (varhaiskasvatus) Seudullisen arvioinnin kysely: <ul style="list-style-type: none"> Onko sinulla kavereita päiväkodissa/perhepäivähoidossa/ esiopetuksessa? Lapseni viihtyy varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa Lapseni on löytänyt varhaiskasvatuksesta/esiopetuksesta kavereita <u>Opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista, % 8.–9.lk, ammatillinen oppilaitos (AOL) ja lukio</u> <u>Opettajat usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu, % 4.–5.lk</u> Omaehtoisen toiminnan määrä (Kompassi)
<p>Lasten ja nuorten harrastaminen lisääntyy vuoden 2025 tasosta</p>	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan lapsille ja nuorille mahdollisuus harrastaa asuinpaikasta ja tuen tarpeesta riippumatta. Kehitetään koulun kerhotoimintaa ja Harrastamisen Lahden mallia yhtenä kokonaisuutena eri toimijoiden kanssa sekä vakiinnutetaan Harrastamisen Lahden mallin toiminta. Liikuntapalvelut tekee selvityksen siirtymisestä yleisavustuksista palvelusetelimalliin tehostaakseen rahoituksen kohdistumista suoraan harrastajille. 	<ul style="list-style-type: none"> Harrastusaktiivisuus % (Lahden kaupungin oma harrastuskysely) <u>Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio</u> Ryhmiin ja kerhoihin osallistuneiden lasten ja nuorten määrä ala- ja yläkouluissa Selvitys toteutettu ja käynnistetty selvityksen vaatimat toimenpiteet.

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Psyykkinen kuormitus on vähentynyt

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Mielen hyvinvointi vahvistuu vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none"> Vahvistetaan yhteistyötä ja toimitaan aktiivisina yhteistyökumppaneina 3. sektorin toimijoiden ja hyvinvointialueen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, % <u>20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u>
Lasten ja nuorten parissa toimivan henkilöstön ymmärrys, asenne ja työote tukee lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia	<ul style="list-style-type: none"> Lisätään valmiuksia ja osaamista kohdata eri taustaisia, katsomuksiin tai vähemmistöihin kuuluvia lapsia, nuoria ja perheitä. Toimintaa ohjaa yksiköiden päivitetyt yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat Lisätään käytännön valmiuksia ja mielen hyvinvoinnin, tunne- ja vuorovaikutusosaamista sekä ryhmän hallinnan osaamista. 	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio " Ei yhtään hyvää ystävää, % 4.–5.lk Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.–9.lk, AOL ja lukio Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio
Mielenterveysongelmiin, digi- ja rahapelaamiseen, päihteiden käyttöön ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvä häpeäleima (stigma) vähenee vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään vähintään yksi työpaja rakenteellisen stigman tunnistamiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> Työpajojen ja niihin osallistuneiden määrä
Asukkaiden tietämys luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy ja valmiudet edistää luontoyhteyttä vahvistuvat	<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstön koulutuspilotti 2026 ja sen jatkotoimet Lahen luontoon -kampanjan vahvistaminen (ympäristökehitys) 	<ul style="list-style-type: none"> Koulutusten ja tapahtumien sekä niiden osallistuneiden määrä

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Elämään tyytyväisyys on lisääntynyt ja yksinäisyys vähentynyt

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Kaupunki tarjoaa asukkaille paikkoja ja mahdollisuuksia kohdata toisiaan	<ul style="list-style-type: none">• Jatketaan yhdistyksille maksuttomien yhteisötilojen ja kokoontumispaikkojen ylläpitoa• Kulttuurilaitokset toimivat kohtaamisen alustoina päivittäin• Monitoimitilat monipuoliseen aktiiviseen käyttöön	<ul style="list-style-type: none">• <u>Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, % 20–64-vuotiaat 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u>• <u>Elämänlaatuunsa hyväksi tuntevien osuus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u>• Monitoimitalojen liikuntatilojen käyttöaste (LIPA)
Kaupunkilaisten elämänmittaisen oppimis- ja kasvupolun tukeminen Wellamo-opistossa	<ul style="list-style-type: none">• Monipuolinen kurssitarjonta kaiken ikäisille eri puolella Lahtea• Maksuttomat konsertit ja matineat, digitaalinen taidenäyttely• Olohuonetoiminta ikääntyneille• Tietoteknisten taitojen vahvistaminen• Jaa hyvää – toiminnan aloittaminen (kurssitoiminnassa erilaista osaamisen ja ilon jakamista yhteistyötahoilla, vapaaehtoiset esiintymiset)	<ul style="list-style-type: none">• Kurssilaisten määrä Wellamo-opistossa
Kirjasto on kaikille	<ul style="list-style-type: none">• Kirjasto ja sen palveluiden käyttö antaa tasavertaiset ja esteettömät mahdollisuudet tietoon, kulttuuriin ja palveluihin.	<ul style="list-style-type: none">• Kirjaston asiakasmäärät, tapahtumissa kävijöiden määrä• Näyttelyiden määrä

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Elämään tyytyväisyys on lisääntynyt ja yksinäisyys vähentynyt

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Kulttuuri tavoittaa kaiken ikäiset ja erilaisista lähtökohdista tulevat asukkaat	<ul style="list-style-type: none">• Kaupunki tarjoaa kulttuuripalveluita laaja-alaisesti kaikille ikäryhmille maksullisesti ja maksuttomasti• Kaupunki tekee uusia kokeiluja kulttuuripalvelujen käytön kasvattamiseksi (mm. lipunmyyntiratkaisut, tapahtumakokeilut, uudet kumppanuudet)• Kulttuuripalveluja viedään suoraan asiakkaiden luokse (päiväkodit, koulut, sote-yksiköt) ja kutsutaan asiakkaita kulttuuripalveluiden äärelle (nuorisoteatterin esitykset esikoululaisille ja 9-luokkalaisille ja lastenkulttuurikeskus Efektin esitystoiminta 2. ja 6. luokkalaisille)• Lastenkulttuurin maksuttomat (esim. talvikarnevaalit, joulukylä) ja maksulliset tapahtumat (esim. nuorisoteatterin näytökset, kesänäyttämö)• Varmistetaan jokaiselle lapselle varhaiskasvatuksessa myönteisiä oppimiskokemuksia leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuuriperintöön tutustumisen keinoin. (liikunta- ja kulttuuriohjelman päivittäminen)	<ul style="list-style-type: none">• Kaupungin kulttuuripalvelujen toteuttamat maksulliset ja maksuttomat tilaisuudet ja tapahtumat lahtelaisille (lkm/vuosi)• Kävijämäärät kaupungin eri kulttuuripalveluissa (lkm/vuosi)• Uusien kokeilujen määrä vuodessa• Vierailujen määrä• Tapahtumien ja tapahtumiin osallistuneiden määrä• Tapahtuma- ja kulttuuripalveluiden kanssa yhdessä järjestettyjen tapahtumien määrä ja osallistujat (esiopetusikäiset ja 3–5-vuotiaat)

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
<p>Asukkaiden terveelliset elintavat vahvistuvat</p>	<ul style="list-style-type: none"> Luontoaskel terveyteen –ohjelman tavoitteita edistetään monikanavaisesti viestinnän keinoin sisältöasiantuntijoiden kanssa: ruokavalio – liikkuminen – luontoyhteys – asuinympäristö. <ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan mm. luontosisältöjä ja -reittejä kokoava osio lahti.fi -palveluun. Hyödynnämme aktiivisesti Lahden lähiluontoa ja ulkoilumahdollisuuksia nuorisopalveluiden toiminnassa. Lahdessa liikuntaneuvontaa toteutetaan luontopainotteisesti. Liikuntaneuvonnan palveluketjun vahvistaminen ja kohdentaminen Kouluruokailuun kannustaminen. Aikuiset ruokailevat lasten ja nuorten kanssa. Wellamo-opistossa kannustetaan ja ohjataan asukkaita terveyttä edistäviin ja kestäviin elintapoihin kurssi- ja luentotoiminnalla. Esim. uutena aloitetaan luustokurssit ja jatketaan suosiota saavuttaneita perhekurseja. 	<ul style="list-style-type: none"> Viestintäkampanjat teemakokonaisuuksista, kyllä / osittain / ei Ihmisten luonnossa viettämä aika (kävijämittarit) Viettänyt aikaa ulkona luonnossa vähintään yhtenä päivänä viikon aikana, % 8–9.lk, AOL, lukio <u>Useita kertoja päivässä kasviksia sekä hedelmiä ja marjoja syövien osuus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u> <u>Niukasti hedelmiä ja kasviksia syövät, % 8.–9.lk, AOL ja lukio</u> Osallistujien määrä nuorisopalveluissa Liikuntaneuvontaan osallistuneiden määrä ja lähettäjätahot (LIPA) Luontopainotteisten lajikokeilujen määrä <u>Ei syö koululounasta päivittäin, % 8.–9.lk, AOL ja lukio</u> <u>Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio (HYTE-ind.)</u> <u>Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u>

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Hyvinvointia tukevan liikunnan määrä lisääntyy vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none">• Laadimme poikkihallinnollisen liikkumishjelman fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi; valmistelussa• Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa ylläpitämällä ja kehittämällä liikkumisen monipuolisia olosuhteita• Vertaisohjaaja-toimintaa tehdään liikuntapalvelujen liikuntaryhmissä ja liikuntaneuvonnassa• Perusopetuksen liikunnallisen elämäntavan edistämisen vuosikello jalkautetaan kouluihin ja sen mukaiset toimenpiteet toteutetaan osana koulupäivän rakenteita ja koulu yhteisön yhteisiä käytänteitä• Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuskoulutus henkilökunnalle	<ul style="list-style-type: none">• Liikkumishjelma valmistunut ja toimenpiteitä käynnissä, %• Liikuntapaikkasuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden toteutuminen• Vertaisohjaajien määrä• <u>Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet</u>• Liikkuvan koulun liikkumisen edistämistä kuvaavat indeksit:<ul style="list-style-type: none">– Toimintaa ohjaavat suunnitelmat ja periaatteet– Aktiivisuutta edistävä toiminta– Aktiivisuutta edistävät, tilat, ympäristöt ja välineet

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Arkiliikkumisen ympäristöt tukevat aktiivista elämäntapaa	<ul style="list-style-type: none">Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa ylläpitämällä ja kehittämällä arkiliikkumisen ympäristöjä sekä niiden esteettömyyttä:<ul style="list-style-type: none">Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteetLiikenneturvallisuuden parantaminenLiikuntareitit ja -paikatHyvinvointia edistävät virkistysalueet: puistot, viheralueet, ulkoilumetsät ja vesistötLuonnon monimuotoisuuden lisääminen virkistysalueilla ja kaupunkiympäristössäKehitämme hyvinvointivaikutusten tunnistamista työohjelmatasolla (kaavoitus, kaupunkitekniikka)	<ul style="list-style-type: none">Ylläpidettävät pyöräilyreitit (km) ja turvallinen pyöräpysäköinti (määrä)Toimenpiteiden toteutuminen eri kategorioissaKestävien kulkutapojen osuus Liikunnallista elämäntapaa edistävien kohteiden rakentamiseen käytetyt eurotEnintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus
Joukkoliikenne ja kaupunkipyörät mahdollistavat liikunnallisen ja aktiivisen elämäntavan	<ul style="list-style-type: none">Kehitetään joukkoliikenteen laatukäytävien (pääreittien) saavutettavuutta, houkuttelevuutta ja turvallisuuttaParannetaan kaupunkipyörien saavutettavuutta	<ul style="list-style-type: none">Matkustusaikojen kehitysBussiliikenteen ja kaupunkipyörien matkamäärät

4.2. Hyvinvointia

Tavoite: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Lapset ja nuoret kokeilevat ja käyttävät päihteitä vähemmän kuin vuonna 2025	<ul style="list-style-type: none">Ehkäistään suunnitelmallisesti lasten ja nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä päihteisen kokeilua ja käyttöä ja puututaan siihenPAKKA-toimintamallin mukainen ehkäisevä päihdetyö, jonka tavoitteena on rajoittaa ikärajavaltavien tuotteiden eli alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä rahapeliin saatavuutta. Yhteistyötä tehdään elinkeinotoimijoiden, alkoholivalvonnan (lupa- ja valvontavirasto), tupakkavalvonnan (ympäristöterveydenhuolto), oppilaitosten, median ja asukkaiden kanssa	<ul style="list-style-type: none">Koulussa on yhteiset kirjatut käytännöt ja toimintaohjeet tupakka- ja nikotiinituotteiden ja päihteidenkäytön ehkäisemiseksi (TEA-viisari)<u>Alaikäisen alkoholiostot vähittäismyynnistä tai anniskelupaikasta, % 8.–9. lk, AOL ja lukio</u><u>Tosi humalassa kerran kuukaudessa, % 8.–9.lk, AOL ja lukio</u>Käyttää nikotiinipusseja päivittäin, % 8.–9.lk, AOL ja lukioKäyttänyt nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4.–5.lk
Asukkaiden ja kaupungin työntekijöiden tietoisuus ajankohtaisista päihdeilmiöistä vahvistuu	<ul style="list-style-type: none">Järjestetään ammattilaisille koulutusta ajankohtaisista ilmiöistä ja puheeksi ottamisestaAjankohtaisista ilmiöistä viestitään lahti.fi-nettisivullaJärjestetään asukkaille viestinnällisiä kampanjoita päihdeilmiöistä	<ul style="list-style-type: none">Koulutusten lukumäärä ja osallistuneiden määrä<u>Päihdeet ja muut riippuvuudet - Lahti</u> -sivun kävijämäärät

4.3. Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista

Tavoite: Arjen turvallisuus on vahvistunut myös digitaalisissa ympäristöissä

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Kokemus arjen turvallisuudesta lisääntyy	<ul style="list-style-type: none">• Segregaation ehkäiseminen:<ul style="list-style-type: none">– Jengityön vakinaistaminen ja vakiinnuttaminen osaksi kaupunkiturvallisuustyötä ja nuorten hyvinvointityötä– Katusovittelun monialaisen yhteistyömallin luominen ja toiminnan vakiinnuttaminen nuorisopalveluissa• Ehkäisemme ja lievitämme asuinalueiden eriytmistä kaupunkisuunnittelun keinoin:<ul style="list-style-type: none">– Eriytymistä kuvaavan tiedon hyödyntäminen suunnitteluprosesseissa– Asunto- ja maapoliittisen ohjelman toteuttaminen• Toteutamme aluepalveluohjelman segregatioon ja eriytymisen ehkäisyyn liittyviä tunnistettuja toimenpiteitä	<ul style="list-style-type: none">• Kohtaamisten määrä toiminnassa• Kumppaneiden tyytyväisyys yhteistyöhön• Katusovittelujen määrä• Työkorvauspankkiin kirjattujen kohteiden määrä• Hankkeiden/kohteiden määrä, joilla eriytmistä kuvaavaa tietoa on hyödynnetty suunnittelussa.• Aluepalveluohjelman segregatioon ja eriytymiseen liittyvät mittarit
Perhe- ja lähisuhdeväkivalta vähenee vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none">• Henkilökuntaa koulutetaan tunnistamaan perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja ottamaan se puheeksi	<ul style="list-style-type: none">• <u>Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio</u>• <u>Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus, % 20–64-vuotiaat, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneet (HVA)</u>

4.3. Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista

Tavoite: Arjen turvallisuus on vahvistunut myös digitaalisissa ympäristöissä

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Digitaitojen kehittäminen ja palveluiden tarjoaminen	<ul style="list-style-type: none"> Wellamo-opisto: Digiaiheet tietoisuus ja digineuvonta sekä tekoälyn hyödyntäminen Kirjastojen digiopastus Senioreiden digitaitoprojekti 	<ul style="list-style-type: none"> Osallistujamäärä (Wellamo-opisto, kirjasto, digikinkerit) Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä, % <u>20–64-vuotiaista, 65 vuotta ja 75 vuotta täyttäneistä</u> (HVA)
Kirjastot vahvistavat turvallisuuden tunnetta ja toimivat arjen turvapaikkoina	<ul style="list-style-type: none"> Turvallisemman tilan –periaatteiden tarkastelu Yhteiskunnallinen vuoropuhelun edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Koen, että kirjasto on turvallinen paikka viettää aikaa (kirjaston kysely) Osallistujamäärä
Varmistetaan turvallinen kasvuympäristö, jossa jokaisella aikuisella on velvollisuus puuttua epäasialliseen käytökseen (PO)	<ul style="list-style-type: none"> Turvallisuuteen ja puuttumiseen liittyvien toimintamallien käyttöönotto ja käytön varmistaminen (Lahden lainvastaisiin tekoihin puuttumisen Malli, Päijät-Hämeen peruskoulujen kiusaamisen ja väkivallan vastainen toimintamalli) 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %</u> 4.–5.lk, 8.–9.lk, AOL ja lukio <u>Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua vuoden aikana, %</u> 8.–9.lk, AOL ja lukio Tunnen koulussani oppilaita koskevien ongelmatilanteiden hoitamiseen liittyvät toimintatavat, seudullinen kysely henkilöstölle
Nuorten digi- ja rahapelaaminen vähenee vuoden 2025 tasosta	<ul style="list-style-type: none"> Ammattilaisten tiedon lisääminen digi- ja rahapelihaitoista ja ongelmapelaamisen puheeksi ottamisesta 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Pelaa rahapelejä viikoittain, %</u> 8.–9.lk, AOL, lukio

4.3. Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista

Tavoite: Apua saa silloin, kun sitä tarvitsee

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Tieto palveluiden sijainnista ja palveluiden löydettävyys, saavutettavuus ja selkokieliyys paranee myös monikielisesti	<ul style="list-style-type: none">Jokainen sisällönomistaja / asiantuntija huolehtii sisältö- ja yhteystietojen ajantasaisuudesta ja selkeästä ilmaisustaViestintäpalvelut ja tietohallinto kehittävät verkkosivuston saavutettavuutta yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden ja kumppanien kanssa. Kehitystoimia ovat esimerkiksi selkeästi ilmaistun sisällön lisääminen, tekoälyn hyödyntäminen kieliversiointiin ja/tai lukutulkauksenAsiakaskokemuksen mittaamisen kehittäminen kaupungin eri yksiköissä Palvelutori toimii kaikille avoimena matalan kynnyksen yhteispalveluiden alustana huomioiden myös vieraskieliset	<ul style="list-style-type: none">Kaupungin palveluiden asiakaskokemus Palvelutorin asiakaskokemustutkimus (NPS)
Yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytykset on turvattu	<ul style="list-style-type: none">Kaupungin talousarvioon on varattu määrärahat avustuksille. Avustusten säilyttäminen vähintään vuoden 2025 tasollaVahvistetaan yhteistyötä 3. sektorin toimijoiden kanssa; koulutukset, viestintä, tapahtumat, yhteistyötapaamiset	<ul style="list-style-type: none">Avustuspäärärahat kaupungin talousarviossa

4.3. Turvallisuutta ja rohkeaa uudistumista

Tavoite: Muuttuviin olosuhteisiin varautuminen on vahvistunut

Alatavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit
Asukkailla on ajantasaiset tiedot ja toimintamallit erilaisiin häiriötilanteisiin kuten laaja sähkökatko tai muihin poikkeustilanteisiin	<ul style="list-style-type: none">Kaupunki viestii varautumisesta, turvallisuusosaamisesta sekä toiminnasta häiriö- ja kriisitilanteessa suunnitellusti eri viestintäkanavia hyödyntäen verkostoyhteistyössä	<ul style="list-style-type: none">Kaupunki on viestinyt varautumisesta kyllä/ei
Varautuminen kaupungin toimintakyvyn ylläpitoon muuttuvissa olosuhteissa	<ul style="list-style-type: none">Henkilöstön infot, harjoitukset ja koulutukset	<ul style="list-style-type: none">Varautumiseen liittyneet infot, harjoitukset ja koulutukset
Asukkailla on mahdollisuus kehittää omaa asuinympäristöään muuttuvissa olosuhteissa	<ul style="list-style-type: none">Asukasvuorovaikutustilaisuuksia järjestetään kaupunkisuunnittelussa ja palveluverkkotyössä.Varmistetaan, että asukkailla tietoa oman elinympäristönsä muutoksista ja mahdollisuus vaikuttaa tuleviin muutoksiinKumppanuuspöydät edistävät alueensa yhteisöllisyyttä, viihtyisyyttä ja hyvinvointia yhdessä asukkaiden, yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa	<ul style="list-style-type: none">Asukas- ja kuulemistilaisuuksien määräKumppanuuspöytien lausuntojen, kannanottojen ja aloitteiden määrä

5 – Hyvinvointi- suunnitelman seuranta ja raportointi

Hyvinvoiva Lahti -työryhmä

- Seuraa ja dokumentoi hyvinvointi-suunnitelman toimenpiteiden toteutumista sekä väestön hyvinvoinnissa tapahtuneita muutoksia
- Laatii hyvinvointikertomuksen 2025–2028 valtuustokauden lopussa keväällä 2029
- Raportoi elinvoima- ja hyvinvointilautakunnalle vuosittain

6 – Hyvinvointisuunnitelman laadinnan vastuutahot

Hyvinvointisuunnitelman laadinnasta on vastannut elinvoima- ja hyvinvointilautakunta, käytännön valmistelusta Hyvinvoiva Lahti -työryhmä ja valmistelutyön koordinoinnista osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -yksikkö.

Laadintaan on osallistunut lisäksi laaja joukko kaupungin eri asiantuntijoita ja palvelualueiden johtoryhmien edustajia. Suunnitelman laadinnassa on kuultu myös kaupunkilaisia sekä Lahden kaupungin vanhusneuvostoa.

Lisätietoja suunnitelmasta

Johtava asiantuntija Pia Haverinen
p. 050 398 7621
pia.haverinen@lahti.fi

Hyvinvointikoordinaattori Maikki Suhonen
p. 044 482 6375
maikki.suhonen@lahti.fi

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola
p. 044 482 6378
marja.mikola@lahti.fi

Palvelupäällikkö, oppimisen tuki ja hyvinvointi
Janina Mäntymaa
p. 044 416 3159
janina.mantymaa@lahti.fi

Lisätietoa myös kaupungin verkkosivuilta
[lahti.fi](https://www.lahti.fi)

7 – Hyvinvointi- suunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointisuunnitelma
on hyväksytty Lahden
kaupunginvaltuustossa
8.6.2026.

8 – Lähteet

➤ HYTE-kerroin – kannustin kunnille. THL

➤ Lahden kaupungin strategia

➤ Kärkiohjelmat 2025–2029

➤ Liikkuva Päijät-Häme -ohjelma

➤ Luontoaskel terveyteen -ohjelma 2022–2032

➤ Päijät-Hämeen alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2025–2029

➤ Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026–2029

➤ Ehkäisevän työn toteutussuunnitelma 2025–2029

➤ Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden edistämisen toteutussuunnitelma 2025–2029

➤ Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2026–2029 IKU

➤ Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030. Päijät-Hämeen liitto

➤ Työllisyyden edistämishjelma 2025–2030. Päijät-Hämeen liitto

Lahti